

Overgangsgebieden

Jori Wolf,
Staatsbosbeheer

VAKBLAD

april 2024
#204

natuur bos landschap

**Overgangs-
gebieden:
aangrenzende
natuur
ruimtelijke
kwaliteit
biodiversiteit
recreatie
synergie tussen
landbouw
en natuur**

thema **overgangsgebieden**

Overgangsgebieden; waar hebben we het dan eigenlijk over?

staatsbosbeheer

Tijd voor een definitie!

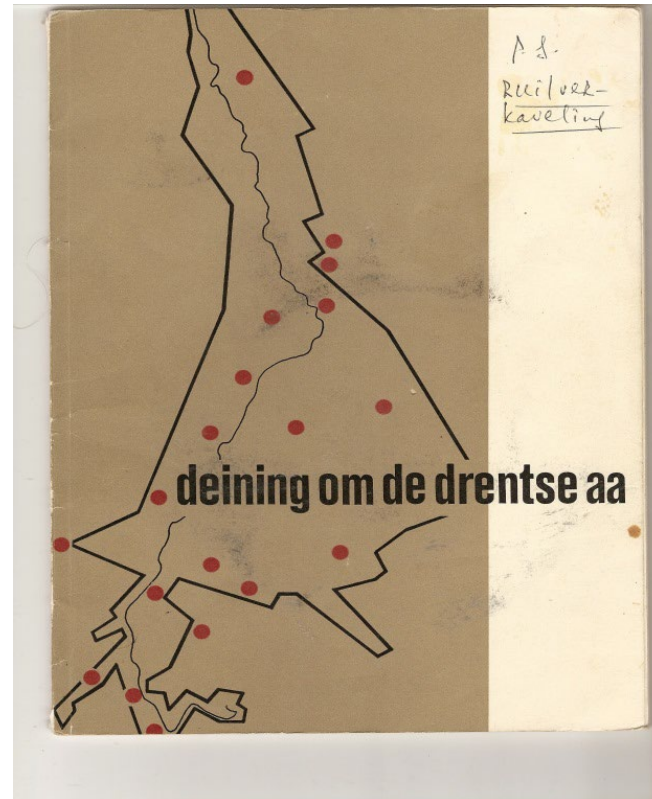
rijking van een gebied.

De ontwikkeling van het platteland in onze tijd (schaalvergroting, mechanisatie, cultuurtechnische verbeteringen) leidt in sterke mate tot een eenvormigheid van milieus. Het kan niet anders of tengevolge van deze nivellering is er sprake van een ernstige biologische verarming. Het is duidelijk, dat onder deze omstandigheden ook in landschappelijk opzicht veel van de verscheidenheid verloren gaat, waardoor de eenvormigheid toeneemt. Door middel van goede landschapsplannen kan de landschappelijke nivellering zo goed mogelijk worden opgevangen, te voorkomen is het niet.

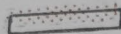
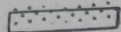
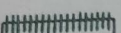
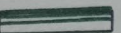
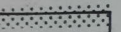
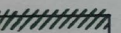

Omdat het onmogelijk is bij een moderne agrarische ontwikkeling van het platteland de landschappelijke resp. biologische differentiatie te behouden, is in kringen van de natuur- en landschapsbescherming de gedachte ontstaan te komen tot de instelling van landschapsgebieden, waar de landbouw niet hoeft te worden uitgeschakeld, integendeel een voorname rol kan blijven spelen, maar waar de belangen van natuur en landschap moeten prevaleren en het behoud van een zo groot mogelijke differentiatie voorop staat. Vanzelfsprekend is er in deze gedachte volop plaats voor herstel van elementen die zijn aangetast of reeds verdwenen. Dat dergelijke landschapsgebieden, juist door hun grote differentiatie, wat betreft landschap en levensvormen, voor de recreatie van de mens van groot belang kunnen zijn, heeft nauwelijks betoog. In het oude Drentse landschap vormden de beekdalen het element, waardoor de essen en de heiden werden gescheiden en verbonden tot een natuurlijke en vanzelfsprekende eenheid.

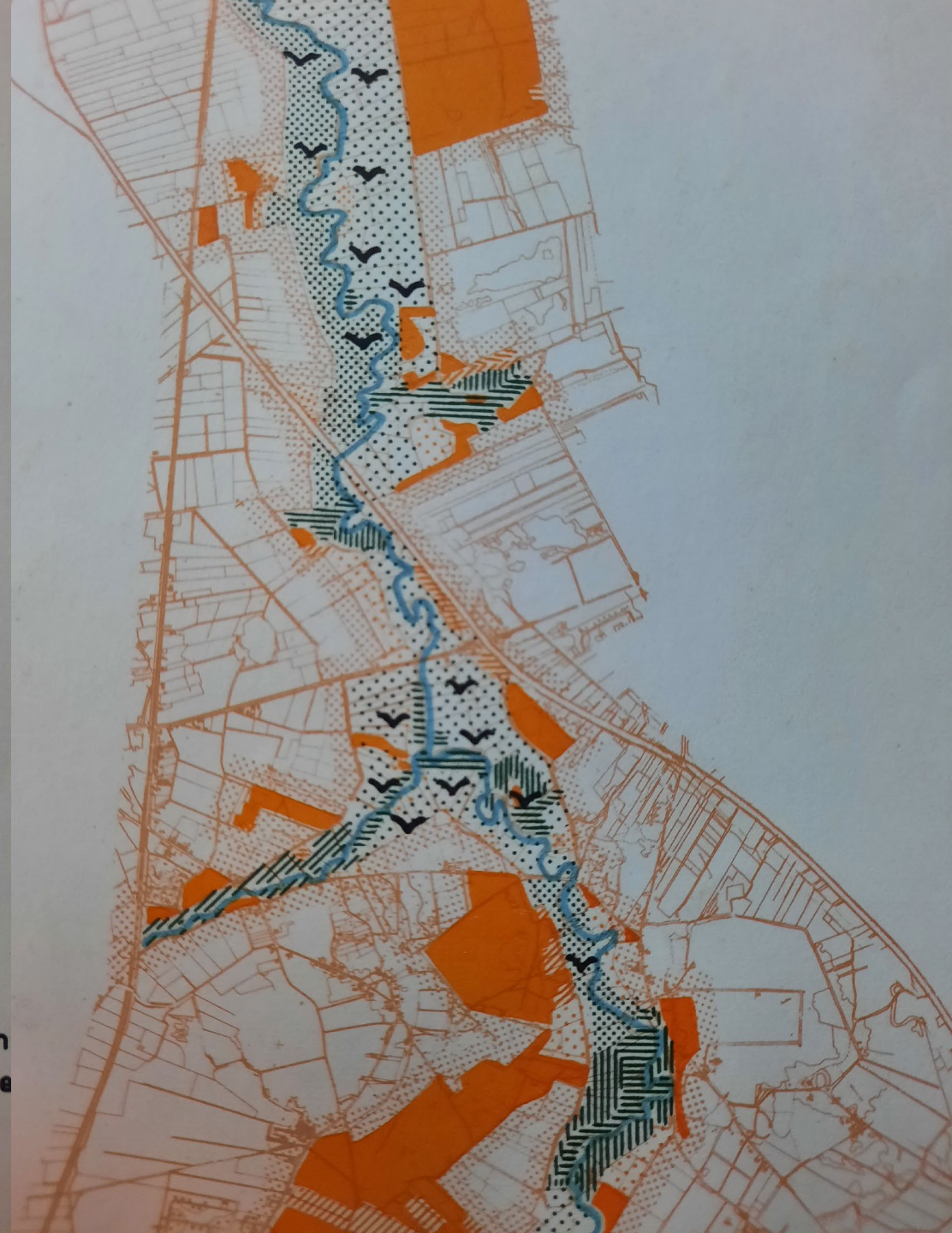
... element in het Drentse

Niet helemaal nieuw, wel nodig! Harry de Vroome 1965

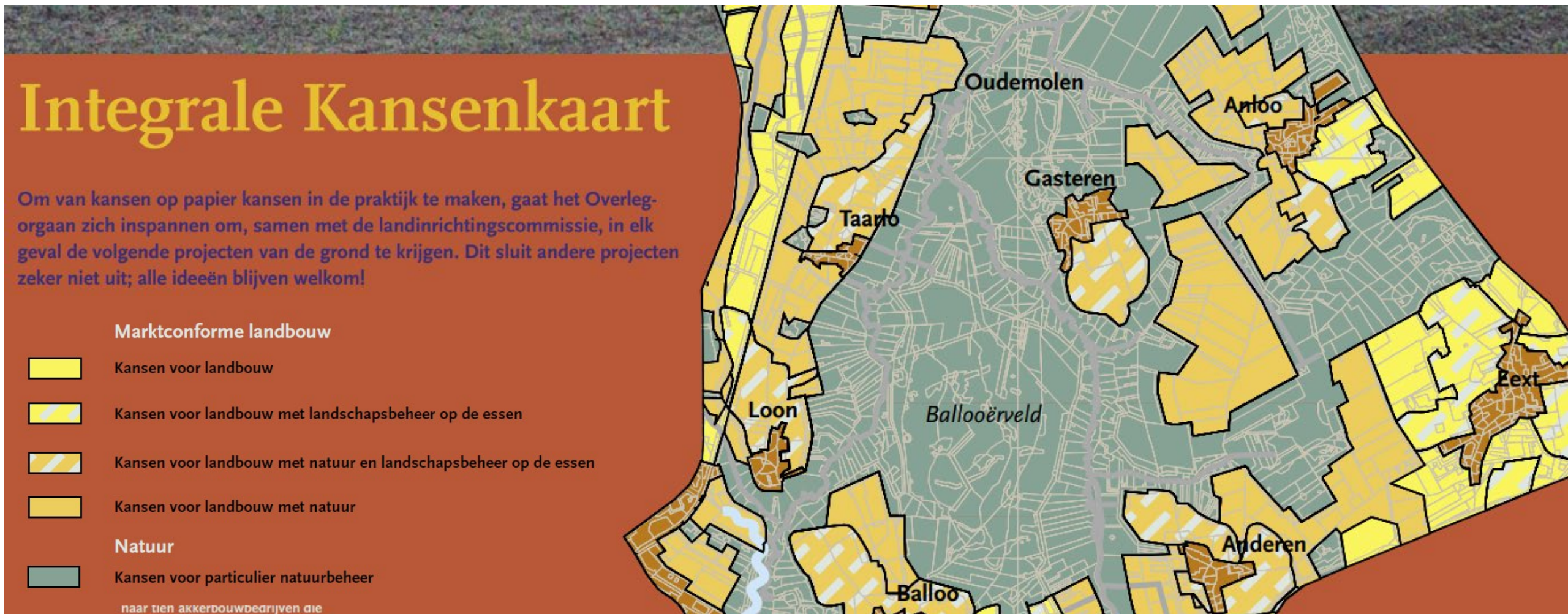

Verklaring

- Begrenzing stroomdallandschap Drentsche A.
- Normaal agrarisch gebruik bij voorkeur beweiding met in achtneming van algemene bepalingen. Bemesting toegestaan.
- Uitsluitend te beweiden gedeelten. Geen bemesting toegestaan.
- Uitsluitend als hooiland te gebruiken. Bemesting uitsluiten. Voor nader te bepalen percelen is periodiek branden gewenst. Geen naweiding.
- Hooiland. Naweiden en bemesting toegestaan.
- Hooiland. Naweiden gewenst. Geen bemesting.
- Hooiland met naweiden of beweiden nader voor elk perceel bepalen. Geen bemesting.
- Gebied voor in te scharen jong vee. Bemesting toegestaan.
- Terreinen, die een natuurlijke ontwikkeling dienen te hebben.
- Cultuurland om te vormen tot een heidevegetatie.
- Natuurterreinen, bossen, heidevelden, zandverstuivingen e.d. al of niet met een overwegende natuurwetenschappelijke betekenis. Beheren als natuurterrein details nader uit te werken.
- Uitbreiding van bestaande natuurterreinen door natuurlijke ontwikkeling en of hooien.

Nationaal Park sinds 2002, kaart 2004

Landschapsgrond

“een tussenvorm van natuur- en landbouwgrond [..]. Hiermee, en door uitbreiding van het natuurareaal, vergroten we het leefgebied van kwetsbare soorten en brengen we de doelen van de Vogel- en Habitatrictlijn dichterbij.”

Derk Boswijk, CDA

Waarom staan overgangsgebieden nu op agenda?

162 Natura 2000 gebieden

128 Stikstofgevoelig

(waarvan 110 bij
Staatsbosbeheer

Rijksoverheid

Alleen herstel in natuurgebieden is niet afdoende

Aan de slag in de overgangsgebieden Natura 2000

Boeren met het landschap

Twee opgaven staan centraal

1. Opgave in overgangsgebieden is natuurherstel in **N2000-**gebieden
 - Natuurinclusieve ruimtelijke inrichting is effectieve en doelmatige manier om natuurproblemen aan te pakken
 - Deze opgave is cruciaal voor transitie landelijk gebied.
2. Gevolgen voor landbouw in deze gebieden zijn groot. Noodzaak van landbouwtransitie.

Werkgroep Overgangsgebieden: *waar boeren en natuur samengaan*

Hoe kunnen overgangsgebieden een bijdrage leveren aan realiseren natuurdoelen en tegelijkertijd perspectief bieden aan de landbouw?

- Initiatief maatschappelijke organisaties
- Beleidsproces: Programma Natuur
- NPLG: structurerende keuze

- Najaar 2021 van start: werkgroep (landbouw, natuur, provincies en rijksoverheid); procesbegeleiding Wing
- Mei 2022 inspiratierapport: cases, definitie, uitgangspunten
- Medio 2023: toekomstvisie met stappenplan ontwikkelroutes

Definitie N2000-Overgangsgebieden:

*Overgangsgebieden zijn, **overwegend agrarische, gebieden grenzend aan Natura 2000 gebieden.** Deze gebieden leveren een bijdrage aan de gunstige staat van instandhouding voor **behoud en herstel van de biodiversiteit in Natura 2000 gebieden.** **Systeemherstel** is hiervoor noodzakelijk. **Opgaven** voor biodiversiteit, stikstof, klimaat, water en landbouw worden in de overgangsgebieden **gelijktijdig aangepakt.***

Begrenzing

Dilemma: duidelijkheid vs creëren oplossingsruimte

- Ook reductie nodig in rest van Nederland en buitenland
- Opgave bepaalt de (systeem)grenzen
- Koppelen instrumenten en middelen aan overgangsgebied vraagt begrenzing en regie
- Schaduwwerking van begrenzing, bv kredietverstrekking
- Invloed op bedrijfsvoering (grens loopt door bedrijf)
- Borging afspraken: juridisch, financieel
- Wie gaat afspraken borgen?
- *Begrenzing is uitkomst van gebiedsproces*

Conclusies

- Voor herstel biodiversiteit is gebiedsgerichte aanpak nodig, oa in overgangsgebieden nabij Natura2000
- Zonder effectieve aanpak in overgangsgebieden lopen we het risico dat we hele landbouw op slot zetten
- Met een slimme aanpak is er toekomst voor de landbouw in overgangsgebieden
- Instrumentarium is niet het knelpunt, maar coherente governance. Publiek en privaat.

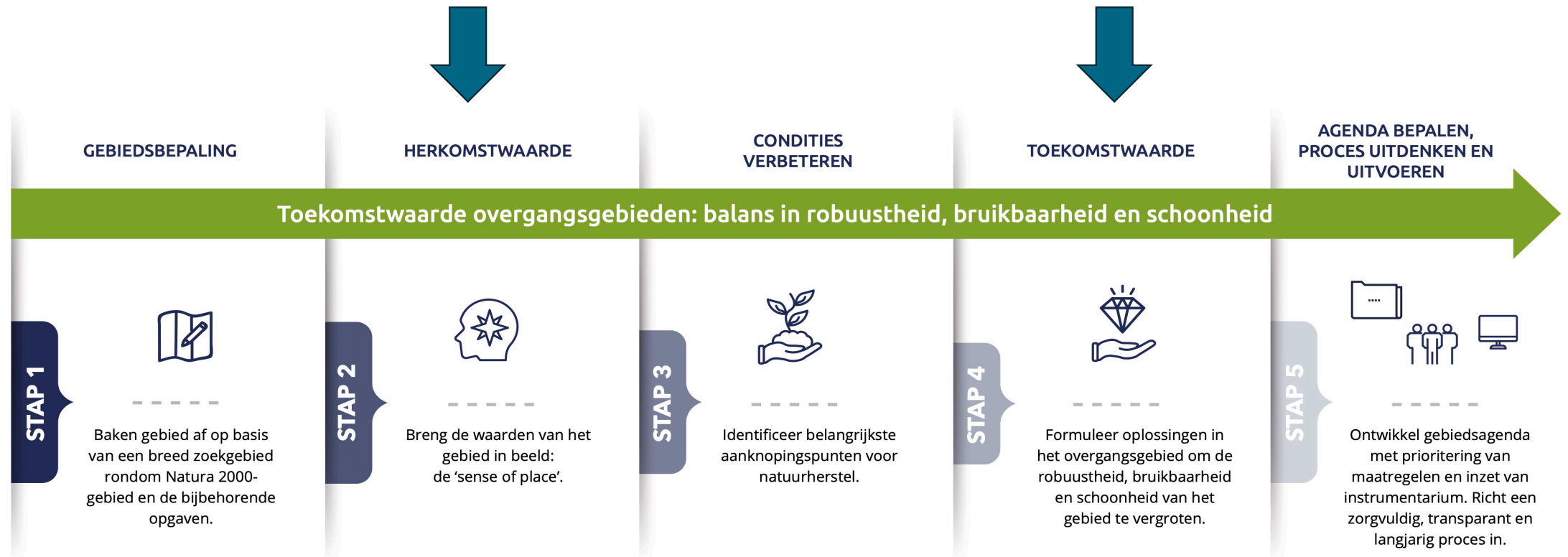

Het kan namelijk wel

- Aanwijzen van overgangsgebied is een middel: doelmatig, maar generiek beleid is ook nodig.
 - Provincies: zorg voor heldere kaders
 - Organiseer zorgvuldig bottom-up gebiedsproces, met inbreng van bewoners
 - Landbouw zal natuurinclusiever zijn en biodiversiteit rijker, oa door ANLb, stimuleer en beloon samenwerken op gebiedsniveau (brons, zilver, goud > diamant-idee)
 - Borg afspraken (financieel, juridisch, planologisch) als sluitstuk gebiedsproces
- Landbouw zal natuurinclusiever zijn en biodiversiteit rijker

Stappenplan toekomstwaarde gebied

Taal en verbeelding: ontwerpopgave!

En het landschap?

1. Overgangsgebieden: kans of bedreiging voor landschap en erfgoed?
2. Gebiedsidentiteit en erfgoed zijn inspiratie en onderdeel van de oplossing

staatsbosbeheer

*Het landschap is voor mij
een verhaal, een levensverhaal.
Je moet uitkijken, dat het leven
niet uit het landschap verdwijnt
onder het ijskoude mes van de analyse.*

Schoonheid!